

פעימת הלב של החקלאות הביודינמית

ממרחבי הקוסמוס מתנקזות איכויות אהבה, מהרוח לחומר. באמצעות הפרפרטים רותם החקלאי הביודינמי את הגיר הארצי ואת הצורן הקוסמי למלאכתו, איתם הוא מחולל מוות והתהוות, כאוס ועיצוב. צלילה אל מעמקי האדמה בחיפוש אחר סודות היקום

ניצן שפילמן

הביודינמיים מחולל החקלאי הביודינמי תהליך של "מוות והתהווה" בקרקע, ועקב כך, חיי האדמה הזורמים יוצרים שוב ושוב צורות חדשות. החקלאי הביודינמי בונה קרקע, ועל ידי כך מתרחש תהליך המוביל לריפוי האדמה. לאט-לאט נוצרת שכבת הומוס טובה ועמוקה. בדיקות קרקע יראו לנו שהפרמטרים הכימיים מאוזנים: המערך המיקרו-בקטריאלי ישתפר, מבנה הקרקע יהיה תלכיד, תאחיזת המים תשתפר, הקרקע תהיה עמידה יותר בפני סחף, הצמחים

כאשר נשאל שטיינר מדוע לא ניתן לראות אצל הצעירים פירות של התאמנות מדע-רוחית ומדוע הם לא מצליחים להגשים את האידיאלים שלהם בעולם. השיב, "זוהי בעיה של תזונה"

שיגדלו עליה יהיו בריאים יותר, והתוצרת תהיה טעימה יותר ומזינה יותר; ויותר מכל – באמצעות קשירת הרוח לחומר, באמצעות יצירת מצולל תואם של המערך הקוסמי עם האדמה, המזון הגדל עליה יוכל לאפשר את הגשמת האידיאלים של בני האדם באופן רצוני. למעשה, מהות עבודת החקלאי הביודינמי היא הניסיון להוליך את הטבעי דרך תהליך ה"מוות והתהווה". למשל, בתהליך הכנת התכשירים, אנחנו מערבבים את התערובת לכיוון אחד עד שנוצרת מערבולת, וכשאנחנו מגיעים ל-80 אחוז מהשלמתה, אנחנו הופכים את הכיוון בפתאומיות, ומשבשים את התנועה כדי להגיע לכאוס, לחוסר צורה. מתוך הכאוס אנחנו יוצרים שוב תנועת מערבולת לכיוון השני – ואז שוב, רגע לפני שהיא שלמה, אנחנו הופכים

היום, כמעט מאה שנים מאז שניתן הקורס לחקלאות ביודינמית, אנו נקראים, בהתייחסותנו אליו, לצלול אל תוך המציאות הפנימית של חיי האדמה, מתוך האימפולס של השיבה באתרי – היא האירוע המכונן, שהתרחש בשנת 1933, בו עברה האנושות סף ונפתחה לקלוט את חיי ישות האהבה. כדי שנוכל לחשוב מחדש את הפעולות החקלאיות בקרקע, עלינו להתחיל לחשוב אותן בצורה תהליכית, שהרי בסופו של דבר, החקלאות הביודינמית

אינה מתבססת על תפיסה מטריאליסטית, אלא היא חקלאות אזוטריה. כעת, אחרי חציית סף זו, על מנת לייסד חקלאות ביודינמית חדשה, נוכל להיעזר בדינמיקה של ישות האדם, אותה אנחנו מוצאים בעבודתו המצוינת של גאורג גלצר! בהשראתה, כדי להבין את הסודות של החקלאות הביודינמית עלינו לפתח חשיבה דינמית, אוריתמית; לטפח חשיבה מוזיקלית.

חתימת הקוסמוס

בחקלאות הביודינמית אנו פועלים להתמרת האדמה; לחולל בה טרנספורמציה, שינוי מן היסוד. השינוי מתבטא בפוריות הקרקע ובבריאות שלה. באמצעות היישומים

אותה לכיוון הנגדי ושוב יוצרים כאוס. הכאוס הזה הוא תנאי להיווצרות החיים. זה הרגע שבו, כמו ששטיינר אומר, הקוסמוס כולו יכול להטביע את חותמו על הדבר. כל תהליך התפתחות הוא במובן העמוק "מות והתהווה". אם נתבונן על המטמורפוזת של הצמח – החיים זורמים דרכו כל הזמן, אך כל שלב בו נוצר על מצע ה"מוות" של השלב הקודם. משהו מת ומשהו חדש נולד. כך גם בהתפתחות האנושית, אנחנו, למשל, משירים את שיני החלב ושיניים חדשות צומחות.

צורן ממאדים, גיר מנוגה

אם נתעמק בישות האדמה ונניע את האיכויות השונות שלה במעין כוריאוגרפיה פנימית, נבחין כיצד האחדותיות האינדיבידואלית שלה מתקטבת לשתי איכויות משלימות, המתגלות כשילוש, דרך האמצע המאזן.

גיאולוגית, ישות האדמה מורכבת באופן סכמתי משני סוגי מסלע עיקריים: סלעי יסוד וסלעי משקע. סלעי היסוד, כמו למשל גרניט ובזלת, מקורם בהיווצרות קוסמית, הם התהוו עם היווצרות הפלנטה ועולים מתוך ליבת כדור הארץ. איכותית, בסלעי היסוד אנו מוצאים את היסוד צורן (סיליקון) כאלמנט עיקרי שמאפיין אותם. סלעי היסוד מתהווים מליבת כדור הארץ בתהליכים המלאים בטמפרטורות גבוהות. כאשר התהליך הוא איטי – בעלייה איטית כלפי מעלה – נוצרים סלעים דוגמת הגרניט, ואילו בהתפרצות מגמה רותחת נוצרים סלעי הבזלת השונים. האלמנטים המאפיינים את סלעי היסוד הם החום והאור הקשורים להתהוות יסוד הצורן.

לעומתם, סלעי המשקע, סלעי הגיר, הם תולדה של שלדי בעלי חיים, שגדלו והתפתחו במישור הארצי ושקעו בים הקדמון. הם נערמים שכבות-שכבות על פני קרקעית הים. סלעי המשקע בים הקדמון נוצרו כתוצאה משקיעת בעלי חיים באלמנט המים.

כאשר אנחנו מתייחסים לקרקע מנקודת המבט של החקלאות הביודינמית, אנו מתייחסים לשני האלמנטים האלה כאל שני קטבים. מצד אחד אלמנט הגיר, ומצד שני – אלמנט הצורן. בתווך נמצאת החרסית כאלמנט מתווך בין הקטבים.

אלמנט הצורן קשור להשפעה של הפלנטות הרחוקות הנראות לעין בלתי מזוינת (שבתאי, צדק ומאדים). אלמנט הגיר קשור

להשפעה של הפלנטות האסטרולוגיות הקרובות (ירח, כוכב חמה ונוגה). הפעילות הקשורה לפלנטות הרחוקות, הבאה לידי ביטוי בצורן, היא פעילות של הארה אינסופית. המחווה האיכותית המתרחשת כאן היא קרינה מן המרכז (מרכז כדור הארץ, אליו התנקזו כוחות אלה) אל ההיקף. הצורן הוא מינרל החדיר לפעילות הקורנת של האור. אפשר בהקשר זה לראות את שבתאי וצדק כפלנטות כמבטאות את האיכות של האור המחמם.

הפעילות האחרת, הקשורה להשפעת הפלנטות הקרובות, באה לידי ביטוי בגיר, נושאת את איכות התנועה מן ההיקף האטמוספירי אל המרכז, וקשורה לפוריות. באלמנט הגיר אפשר לראות את הירח ואת הקשר שלו למים. בתווך אנו מוצאים את השמש.

איכויות אלה של הצורן והגיר מוצאות את ביטוין בחקלאות הביודינמית באופן שבו אנחנו עובדים עם התכשירים (פרפרטים) ששטיינר הביא, ועל כך אפרט בהמשך.

שורשים של אור

אם נתבונן במורפולוגיה של הצמח, הפלנטות הקרובות מתבטאות באמצעות היסוד הגירני באיכות האופקית – בעלים הירוקים. איכות הצורן, לעומת זאת, נובעת מן ההיקף הקשור לפלנטות הרחוקות, חודרת דרך מרכז כדור הארץ, עולה דרך השורש המרכזי של הצמח, דרך הגבעול, ומוצאת את ביטויה בהתהוות הפרח והפרי. תהליך זה הוא היוצר את הריחות העדינים, את הארומה של הפרח והפרי כמו גם את הצבע, ובכך גם את הטעמים של התוצרת החקלאית.

האיכות של הצורן כמו שואפת אל ההיקף וקורנת בקרינה של אור מן המרכז אל האינסוף, כאילו הייתה נמשכת אל הקוסמוס בתהליך של הארה אינסופית. ההשפעה של האיכויות הפלנטריות מתרחשת באמצעות התיווך של השמש. פעילות השמש מתבטאת באופן הברור ביותר בעלה השטוח הירוק: האור קושר עצמו עם החומר בתהליך הפוטוסינתזה – בו, כפי שאומר שטיינר, ישות האור מקריבה את עצמה אל תוך החומר, אל הסופי. האור מתגלה אז בצבע הירוק של הכלורופיל.

בתהליך הפוטוסינתזה האור קושר את עצמו עם החומר, עם הסופי, ובכך האור מת במובן מסוים לתוך הצמח. אנחנו הרי

לא רואים אור, אלא רק כאשר הוא מחזיר את עצמו מאובייקט מסוים. הירוק הוא צבע החיים במובנם הסופי ולכן, במובן זה, הוא גם צבע המוות. בצד השני של הספקטרום נמצא צבע פריחת האפרסק, עליו מדבר שטיינר כעל ביטוי של אהבה רוחנית בממד האנכי: מלמעלה למטה. הירוק – שמהווה ביטוי לאהבה באלמנט החיים – קשור לממד האופקי, צבע פריחת האפרסק – לממד האנכי ובכך למעשה הם יוצרים צלב, צלב אור.

אלמנט הצורן – מחווה שמתחילה מהפלנטות הרחוקות, מהיקף העולם – הולכת ומתעבה דרך מרכז כדור הארץ, בפעילות שקשורה למדיום האור והחום. היא עולה דרך תיווך החרסית, דרך השורש של הצמח, אל החלקים העליונים שלו – הפרח והפרי, שבתוכו נוצר הזרע. זאת פעילות מאירה, שבסופו של דבר מובילה

את הצמח להיות מזין. היא זו שיוצרת את האלמנט התזונתי בצמח. כחקלאים ביודינמיים נשתמש בפרפרט 501 הצורני כדי לחזק את האלמנט של התזונה. כך אנחנו מקבלים למשל חסה "חלבנית" ומשביעה, כפי שמעידים אלו שטעמו חסה שגודלה בחקלאות ביודינמית.

פעילות הגיר היא מחווה מההיקף אל המרכז, כמו הגשם שמגיע מההיקף אל המרכז. היא מתחילה בפלנטות הקרובות ופועלת דרך המרחב המטרולוגי באמצעות מדיום המים, דרך התיווך של החרסית שעל פני האדמה. הגיר מתבטא כפעילות של עיבוי אינסופי, המוביל אל נקודת האפס, ובמילים אחרות – אל הכאוס, עליו דובר קודם לכן, במובן הכי בולט שלו.

כשאנחנו זורעים זרע באדמה ומשתמשים בפרפרט 500 הגירני, אנחנו מדגישים את הכאוס. אז, כאמור, נמצא הזרע במצב שבו כל הקוסמוס יכול להטביע עליו את חותמו. זה אלמנט של פריון, גדילה וצמיחה.

שתי האיכויות הללו ניצבות אחת מול השנייה: הפריון מול התזונה.

ירקות שורש למשל, כמו גזר, סלק, בטטה, צנונית וכדומה, מביאים לידי ביטוי את אלמנט העיבוי הצורני. לעומתם,

שורשים ממשפחת הקטניות והדגנים מביאים לידי ביטוי את האיכות הגירנית. ההזנה הצורנית תתבטא בצמחים אלה בזרעים שלהם. כך, פרפרט 501 בחיטה יגרום ליצירת זרעים מזינים יותר.

אדמה – אדם הפוך

כדי שנוכל להבין את ישות האדמה, עלינו לפנות אל ישות האדם. עלינו להתבונן באחדות זו של האדם והאדמה,

כיצד הם מתייחסים זה לזה. כשאנו מתבוננים בחלקת השדה, בישות האינדיבידואלית החקלאית, אפשר לראות שני קטבים. מתחת לפני השטח נמצא הקוטב של הראש; מעל פני הקרקע נמצא הקוטב של המערכת המטבולית והגפיים; ואילו בתווך

מהות עבודת החקלאי הביודינמי היא הניסיון להוליך את הטבעי דרך תהליך ה"מות והתהווה". הכאוס הזה הוא תנאי להיווצרות החיים. זה הרגע שבו, כמו ששטיינר אומר, הקוסמוס כולו יכול להטביע את חותמו על הדבר

נמצאים פני הקרקע, המקבילים בישות האדם לסרעפת. אם נחלק את הצמח לשלושה חלקים, נבחין כי הוא עומד במהופך לישות האדם. הראש מקביל לשורשי הצמח. השורש אוחז בקרקע בדיוק כפי שהמערכת העצבית-חושית מקנה לנו יציבות בעולם. הבחינו עד כמה קשה לעמוד יציב כאשר אנחנו עוצמים את עינינו ומנסים לעמוד על רגל אחת. הפרח, חלקו העליון של הצמח, הוא איבר הרבייה שמתגלה בקוטב התחתון של האדם. יפה לראות את לבוש החצאית או השמלה כמחווה המרמזת על עלי הכותרת של הפרח. בתווך נמצאים העלים הירוקים הקשורים למערכת החזה של האדם. פעילות הנשימה והמטבוליזם שמתרחשים בחזה האדם – מתבצעים בעלה הירוק בפעילות הנשימה והפוטוסינתזה (המטבולית). ישות האדם עומדת במהופך לישות החקלאית כפי שהצמח מביא אותה לידי ביטוי.

כמחווה פנימית של הצורן, בפעילותו המחדירה אור, אפשר למצוא את האיכות של המערכת העצבית-חושית הפועלת בראש האנושי. לעומתה הפעילות הגירנית מתבטאת בתהליכי ה"עיכול" המתרחשים באוויר שמעל פני הקרקע, באטמוספירה; בכל הקשור למערך המטאורולוגי. בתווך

כאמור נמצאת הסרעפת האנושית, הקשורה לפעילות השמש, המתבטאת באופן ארכיטיפי בפני הקרקע, במינרל החרסית.

פלנטות בקומפוסט

עולם הפרפרטים (תכשירים) הביודינמיים מורכב מתשעה פרפרטים עיקריים שניתנו על ידי רודולף שטיינר. שניים מתוכם הם פרפרטים של ערבוב דינמי: הראשון הוא פרפרט 500 המביא לידי ביטוי את איכות הגיה, ואילו השני הוא פרפרט 501 המורכב לרוב מגביש של קוורץ ומביא לידי ביטוי את האיכות הצורנית. לצורך הכשרת הקרקע, זריעות ושתילות, אנו משתמשים בפרפרט 500 כדי לקשור את פעילות הפלנטות הקרובות עם האיכות הגירנית באמצעות המדיום של המים. איכות זו מעודדת את המחווה המעֵבָה, השואפת מההיקף אל המרכז

מטמורפוזה של מוות והתהוות. צילום: תמר רדלר, מאפיית יוגן

”זוהי בעיה של תזונה”. צריכת תוצרת ביודינמית חשובה מאין כמוה להתפתחות האדם הגדל. תכשירי הקומפוסט כוללים שישה פרפרטים נוספים. כל אחד מהם מביא איכות פלנטרית מסוימת לעֵרמת הקומפוסט. כשחושבים על איכות ההזנה בקרקע, אנו מדברים על האיכות הגירנית. ששת תכשירי הקומפוסט קשורים לאיכות הגירנית, בעוד שפרפרט נוסף המבוסס על צמח השבטבט מביא לשדה את האיכות הצורנית. תכשירי הקומפוסט מופקים מצמחי מרפא ייחודיים: וולריאן, שן הארץ, אלון, סרפד, קמומיל ואכילאה.

נשימת האדמה

את הפרפרטים השונים אנו מפיקים בהתאמה לנשימת האדמה, בתהליך האורך בין חצי שנה לשנה, ולפעמים אף יותר. נתבונן על תהליך הנשימה של האדם: בשעת הנשיפה

בית החזה שלנו מתכווץ. נשיפה זו אפשר להשוות לנשיפת האדמה, המתרחשת מהסתיו דרך החורף ועד לאביב. הפעילות הנפשית של האדמה, שהייתה מוחצנת עד עתה, מתרכזת בפנים האדמה. בתקופה זו אנו מכינים את הפרפרטים הקשורים לאיכות הגיה.

מנגד, כאשר אנו שואפים, בית החזה מתרחב – וכך גם שאיפת האדמה המתרחשת מהאביב, דרך הקיץ ועד הסתיו. בתקופה זו אנו מכינים את הפרפרטים הקשורים אל הצורך, כאשר הפעילות הנפשית של האדמה שואפת אל ההיקף.

את עולם הפרפרטים הביודינמיים אפשר להשוות לנס הלחם והדגים אשר התרחש על שפת הכינרת, הקשור גם למסתורין הלחם והיין. השימוש בפרפרטים הביודינמיים הוא בכמויות קטנות מאוד, כמויות הומאופתיות. מספיקה כמות

מזערית כדי להשפיע על שטחים עצומים. על שפת הכנרת הספיקו חמש כיכרות לחם ושני דגים לחמשת אלפי איש, ובסיום הארוחה עוד נותרו שנים-עשר סלים מלאים.

עולם הפרפרטים הביודינמיים הוא כמו מנחות לאדמה, המחוללות בה טרנספורמציה וריפוי. אפשר לחשוב על מנחות אלו כמתת לעולם האלמנטרי, איתו פועל במודע החקלאי הביודינמי. חלק העולם האלמנטרי שקשור ליסוד המינרלי ולמים קשור לאיכות הגירנית, ואילו איכויות האוויר והאש של העולם האלמנטרי קשורות לאיכות הצורנית. למעשה, תהליך הפקתם של הפרפרטים השונים הוא אלכימיה לשמה, בה מופקים התכשירים השונים בתהליכים מורכבים וארוכים. בתהליך האלכימי קיימת האפשרות להפוך חומר אחד למשנהו וליצור יש מאין. הפרפרטים הביודינמיים הם תכשירים אלכימיים היוצרים יש מאין חומרים בקרקע, דבר שניתן לאמת בבדיקות קרקע מעבדתיות.

נס בחלקונת הטרשים

בסיפור חלקת-הטרשים הקטנה מאת אורסולה בורקהרט², מתיישבת משפחת צוענים בחלקת טרשים בה לא ניתן לגדל דבר במשך שנים, אחרי שהאדם השתמש בקרקע זו ברעלים וכימיקלים. ילדת המשפחה מביאה איתה עציץ גרניום כדי

למשוך פרפרים לחלקה, מה שמעורר התרגשות רבה בישויות האלמנטריות הקשורות למקום, ואט אט הן נרתמות לעזרת המשפחה. בהמשך מתרחש נס והחלקה הופכת להיות פורייה במיוחד. באופן סיפורי מתוארת כאן העשייה הביודינמית. באמצעות מנחות הפרפרטים נרתם העולם האלמנטרי לעבודת האדמה.

החקלאי הביודינמי מקיים כל הזמן שיחה פנימית עם הישות האינדיבידואלית של החלקה שלו. הוא כל הזמן בשאלה, בפתיחות, אף פעם לא כופה את עצמו. הוא מפתח יחסי אהבה עם האדמה, וכך הוא מוצא את דרכו לפעולה.

עולם הפרפרטים הביודינמיים הוא כמו מנחות לאדמה, המחוללות בה טרנספורמציה וריפוי. אפשר לחשוב על מנחות אלו כמתת לעולם האלמנטרי, איתו פועל במודע החקלאי הביודינמי

על החקלאי הביודינמי מוטלת האחריות להמשיך את האימפולס שנתן שטיינר ולקשור אותו עם המאורע של השיבה באתרי. כאשר אנו מתבוננים על פעילותם של הפרפרטים הביודינמיים, אנו

מגלים שהתהליך המרכזי שלהם הוא תהליך ה”מות והתהווה” – המעבר דרך הכאוס, דרך נקודת האפס, דרך המוות, ומתוך כך – יצירתה של התהוות חדשה. החיים שזורמים מתגלים שוב ושוב בצורות חדשות. פעולת הפרפרטים השונים יוצרת מחווה של פעימת לב באדמה: מחד – התכווצות מעבה, השואפת מההיקף אל המרכז, ומאידך – התפשטות המאירה מן המרכז אל ההיקף. פעימת לב שמשיית זו מחוללת אט אט תמורה באדמה והופכת אותה לכוכב שמש. כך, בעבודה החקלאית הביודינמית, אנו פועלים בשיתוף פעולה עם האדמה על התמרתה לכוכב שמש – מקור נביעת מעיין האהבה הרוחנית.

1 לקריאה נוספת: הזרם הקריסטלי ופרפר ופרח מאת גאורג גלצר, הוצאת ניצת השחר, תרגום: צבי מדר.
2 חלקת-הטרשים הקטנה, אורסולה בורקהרט, הוצאת ניצת השחר, תרגום: ירדנה וצבי מדר.

ניצן שפילמן מחנך-מרפא, דבוראי ביודינמי, חקלאי ביודינמי, עוסק ביעוץ ויזמות ביודינמית, מלמד חקלאות ביודינמית בהרדוף. nizanspl@gmail.com